

המשך ביאור למס' שבת ליום שבת קודש עמ' א

1 מְצוּמְקוֹת מְצַטְמְקוֹת וַיִּפֶּה לָהֶן נִינְהוּ, שְׂכַן אֵילוּ הִיּהּ הַצִּימוֹק רַע
 2 לָהֶן לֹא הִיּהּ אוֹסְרוֹן, כְּמוֹ שְׁלֹא אִסֵּר לָהֶם אֶת הַחֲמִין. מִשִּׁיבָה הַגְּמֵרָא:
 3 אֵין – אִכּוֹן, וְכִדְאָמַר רַב חָמָא בְּרַחֲמֵינָא, פִּעַם אַחַת נִתְאַרְחָתִי אֲנִי
 4 וְרַבִּי לְמָקוֹם אֶחָד בִּימוֹת הַחוּל, וְהִבִּיאוּ לְפָנֵינוּ פִּיּוּצִים מְצוּמְקוֹת כֹּל
 5 כֵּךְ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ דְקוֹת פְּעוּזְרֵיין [–מִין פְּרִי עֵץ], וְאִכְלָנוּ מֵהֶן הַרְבֵּה.

6 ומכך שאכלו מהם הרבה משמע שהצימוק יפה להם.
 7 שנינו במשנה: בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אַף מְחַזְרִין עַל גְּבֵי כִירָה גְרוּפָה
 8 וְקִטּוּמָה. הַגְּמֵרָא מְבַאֲרַת אֶת שִׁטְתַּת בֵּית הַלֵּל: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, לְדַבְרֵי
 9 הָאוֹמֵר

58 המיחם מעל גבי הכירה, עירה את המים שבמיחם זה למיחם אחר,
59 מהו הדין. האם מותר להניח את המיחם השני שמונחים בו המים על
60 גבי הכירה הגרופה הואיל ומים אלו כבר היו מונחים על גבי הכירה
61 ואם כן אין זו שהייה חדשה אלא חזרה, או שמא כיון שהעביר את
62 המים למיחם אחר כבר בטלה שהייה הקודמת, ומה שמניחם עכשיו
63 על הכירה הרי זה כמו שהייה חדשה ואסור. מסיקה הגמרא: תיקון –
64 יעמודו שאלות אלה בספק, שלא נפשטו.

משנה

65 אחרי שבמשנה הקודמת נתבאר הדינים של הכירה לענין שהייה
66 וחזרה, תעסקו משנתנו בידינו תנור וכופח שחומם רב יותר מחום
67 הכירה: תנור – חומו רב מחום הכירה, ולכן אף שהפיקוהו בקש –
68 זנבות השבלים, הנקצרים עם התבואה, וכן בקש – שארית הקש
69 הנשאר בשדה ונלקט בפני עצמו, מכל מקום לא יתן חמין ותבשיל
70 בין מתוכו – לתוך התנור, בין מעל גביו, וכל שכן אם הסיקו אותו
71 בגפת ובעצים.
72 בופח – תנור העשוי לבישול הדומה לכירה, אלא שאין בו אלא
73 מקום שפיתת קדירה אתה, ומתוך כך חומו פחות מחום התנור ויותר
74 מחום הכירה, שהפיקוהו בקש ובקבא, הרי זה בפירוש – דינו
75 כדן כירה, ומותר לתת לתוכו תבשיל. ואם הסיקוהו בגפת ובעצים,
76 הרי הוא כתנור, ואסור לתת לתוכו תבשיל.
77

גמרא

78 הגמרא דנה אם מותר לסמוך קדירה אצל התנור. שנינו במשנה:
79 'תנור שהפיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו, כפר
80 רב יוסף למימר – עלה בדעתו של רב יוסף לומר, שמה ששינונו
81 במשנה בתנור לא יתן בין מתוכו, פירושו תוכו ממש, כלומר,
82 שאסור לתת קדירה לתוך התנור. ומה ששינונו זבין מעל גביו,
83 פירושו על גביו ממש, כלומר שאסור לתת קדירה על גבי שפת
84 התנור. ומתוך כך יש לדייק, שרק אופנים אלו אסורים בתנור, אבל
85 לסמוך קדירה לדופן התנור מבוחוץ, שפיר דמי – מותר לעשות כן,
86 כמו שזמרת לסמוך לדופן הכירה.
87 אביי מוכיח מן המשנה שאסור לסמוך: איתיה – (הקשה לו) אביי
88 לרב יוסף, ששינונו במשנה, בופח שהפיקוהו בקש ובקבא הרי הוא
89 בפירוש, בגפת ובעצים הרי הוא כתנור, ואסור, כלומר דינו כדן
90 תנור שנתבאר ברישא של המשנה שאסור. ומכך שהוצרכה המשנה
91 להשוות דין הכופח לדין התנור, יש לדייק, הא – אבל אם היה דינו
92 כפירה שהוסקה בגפת ועצים, שרי – היה מותר. מבררת הגמרא:
93 במאי עסקינן – באיזה אופן עוסקת המשנה, אילימא – אם נאמר
94 שהיא עוסקת בענין נתינת קדירה על גביו של הכופח ממש, ובמאי
95 – ובמה אסרה, כלומר, מהו מצב הכופח שהמשנה מדברת ממנו.
96 אילימא – אם נאמר שמדובר בפשינו גרופה וקטום, קשה מדוע
97 הוצרכה המשנה להשוות אותו לדין תנור, אלא – (וכן פירש רבי אינה
98 ו–כשאינה) גרופה וקטומה על גביו מי שרי – האם מותר לתת
99 קדירה על גבה. כלומר, הרי ברור שגם כירה שאינה גרופה אסור
100 לתת קדירה על גבה, כמו ששינונו לעיל (א), ואם כן מדוע הוצרכה
101 המשנה להשוות את דין הכופח לתנור, מאחר שגם אם דינו ככירה
102 אסור. אלא לאו – אלא ודאין המשנה עוסקת בענין אם מותר לסמוך
103 קדירה אצל דופן הכופח, וקתני – (ושינונו) הרי הוא כתנור, ואסור
104 – ולכן גם לכופח אסור לסמוך. הרי מוכח מכך שהשוותה המשנה
105 כופח לתנור, שגם לסמוך אצל התנור אסור.
106
107 אדא בר אבהו דוחה את ההוכחה: אמר רב אדא בר אבהו,
108 המשנה אינה עוסקת בכופח ותנור שאינם גרופים וקטומים ולענין
109 סמיכה, אלא הקבא במשנה, כפופח גרופה וקטום, ותנור גרופה
110 וקטומה עסקינן – (אנחנו עוסקים), ולענין הנחה על גביו ממש. וכך
111 הוא פירוש המשנה, כופח שהסיקוהו בגפת ועצים הרי הוא כתנור,
112 דאף על גב דגרופה וקטום, על גביו אסור, שכשם שאין גריפה

1 מהחזירין – כלומר, לדברי בית הלל המתירים להחזיר קדירה על גבי
2 הכירה, מותר אפילו כשנטלה ומחזירה בשבת – ביום השבת, אף
3 שאז אינו ניכר כל כך ממעשיו שבשעה שהסירה היה דעתו
4 להחזירה. ואין אומרים שמותר להחזיר רק כשנטל אותה בליל שבת,
5 שאז ניכר ממעשיו שבשעה שהסירה מהכירה היה בדעתו להחזירה,
6 שהרי עתיד הוא לאכול ממנה גם למחר. ואף רבי אושעיא סבר אף
7 מהחזירין אפילו בשבת, דאמר רבי אושעיא, פעם אחת היינו
8 עומדים לעילא – (לפני מרבי חייא רבה כדי לשמשו, והעלנו לו
9 ביום השבת קומקום) – (יורה קטנה) של חמין מדיוקא – (מן העלייה)
10 התחתונה לדיוקא העליונה, ומזננו לו ומתוך היורה) את הכוס
11 והחזירנוהו למקומו על גבי הכירה. ולא אמר לנו דקר. ומכאן,
12 שאפילו נטל את הקדירה ביום השבת מותר להחזירה.
13 הגמרא מבארת באיזה אופן התירו בית הלל להחזיר בשבת על גבי
14 כירה גרופה וקטומה: אמר רבי זריקא אמר רבי אבא אמר רבי
15 תדאי, לא שנו – לא נשנה דין זה שמותר להחזיר את הקדירות על
16 גבי כירה הגרופה או קטומה, אלא באופן שעודן בידו, כלומר שלא
17 הסירן מידו מעת נטילתן מן הכירה עד השעה שמחזירן. אבל אם
18 הניחן על גבי קרקע, אסור להחזירן. לפי שבכך בטלה שהייה
19 הראשונה והמחזיר הרי הוא כמי שמניח בתחילה קדירה על גבי
20 הכירה בשבת.
21 הגמרא מביאה שיטה החולקת על רבי תדאי: אמר רבי אמי, רבי
22 תדאי דעבר – (שעשהו) כלומר, שהורה כן, לגרמיה הוא דעבר –
23 לעצמו עשה, כלומר יחיד הוא בדעה זו ואין הלכה כמותו. אלא הרי
24 – (כן) אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן, אפילו הניחה על גבי קרקע
25 לא בטלה שהייה הראשונה, ומותר להחזירה.
26 הגמרא מביאה אמוראים נוספים שנחלקו בזה: פליגי בה – נחלקו
27 בענין זה רב דימי ורב שמואל בר יהודה, ותרבייהו משמיה דרבי
28 אלעזר אמרי – ושניהם אמרו דבריהם בשם רבי אלעזר, כלומר,
29 שנחלקו מה אמר רבי אלעזר. חד – (אחד מהם) אמר רק כשעודן
30 בידו מותר להחזירן, אבל אם הניחם על גבי קרקע אסור להחזירם.
31 וחד אמר אפילו הניחן על גבי קרקע נמי מותר להחזירן.
32 הגמרא מביאה תנאי נוסף בהיתר החזרה: אמר חזקיה משמיה
33 דאביי, הא דאמרת – מה שאמרת שבעודן בידו מותר להחזיר את
34 הקדירות על גבי הכירה, לא אמרן – לא נאמרו דברים אלה, אלא
35 כשדעתו להחזיר – שבשעה שנטלן מעל הכירה היתה דעתו להחזירן
36 עליה. אבל אם אין דעתו להחזיר, כלומר, אם בשעה שנטל את
37 הקדירות מעל הכירה נטלן על מנת שלא להחזירן עליה, אלא
38 שלאחר מכן נמלך להחזירן, אסור להחזירן, לפי שזה כנותן
39 לכתחילה על הכירה בשבת. מדייקת הגמרא: מכלל – משמע מדברי
40 אביי, דעל גבי קרקע – שאם כבר הניחן על גבי קרקע, אף על פי
41 שבשעה שהסירן מעל הכירה היתה דעתו להחזיר אותן עליה, אסור
42 להחזירן, לפי שכבר בטלה שהייה הראשונה.
43 הגמרא מביאה נוסח אחר בדברי אביי: איבא דאמרי – יש שאמרו
44 שמועה זו בלשון אחרת, אמר חזקיה משמיה דאביי, הא דאמרת
45 שאם הניחן על גבי קרקע אסור להחזירן, לא אמרן אלא כשאין
46 דעתו להחזיר – שבשעה שנטלן מעל גבי הכירה לא היתה דעתו
47 להחזיר אותן עליה. אבל אם היתה דעתו להחזיר, אף על פי שהניחן
48 על גבי קרקע מותר להחזירן. מדייקת הגמרא: מכלל – משמע מדברי
49 אביי, שבעודן בידו, אף על פי שאין דעתו להחזיר – שבשעה
50 שהסירן מן הכירה לא היתה דעתו להחזירן, מותר להחזירן ולא
51 בטלה שהייה הראשונה.
52 הגמרא משתפחה בכמה עניינים בענין חזרה: בעי – (נסתפק) רבי
53 זריקא, אם לא הניח את הקדירות על גבי קרקע אלא תלאן במכל,
54 מהו הדין. וכן אם הניחן על גבי מטה, מהו. האם כיון שלא הניחן
55 על גבי קרקע הרי זה נחשב כעודן בידו ומותר להחזירן. או שמא כיון
56 שהניחן מידו הרי זה כאילו הניחן על גבי קרקע ואסור להחזירן.
57 בעי רב אשי, הינן ממיחם למיחם, כלומר, אם לאחר שהסיר את

1 וקטימה מועילות בתנור, כך אינן מועילות בכופח שהסיקוהו בגפת
2 ועצים. וכעת מוכן מדוע הוצרכה המשנה להשוות דין הכופח לדין
3 התנור, **דאי כפירה** – שכן אם היה דינו ככירה היה מותר, שהרי
4 בכירה **כי** – כשהיא **גרופה** וקטומה **שפיר דמי** – מותר לתת עליה
5 קדירה. ונמצא שאין המשנה מדברת כלל מענין סמיכה.

6 הגמרא מביאה הוכחה שאסור לסמוך לתנור: **תניא גנותיה דאביו** –
7 שנינו בברייתא כדברי אביו שאסור לסמוך אצל תנור, **תנור**
8 **שהסיקוהו בקש ובנבבא, אין סומכין לו, ואין צריך לומר** – וכל
9 שכן שאסור להניח קדירה **על גביו** – על שפתו של התנור, **ואין**
10 **צריך לומר** שאסור להניח לתוכו של התנור, **ואין צריך לומר** שכל
11 הדברים האלו אסורים אם הסיקו את התנור **בגפת ובעצים**. **בופח**
12 **שהסיקוהו בקש ובנבבא**, דינו ככירה ולכן **סומכין לו, ואין** – אבל
13 אין **גותנין על גביו**, וכל שכן שאסור לתת לתוכו. אבל אם הסיקו
14 אותו **בגפת ובעצים**, דינו כתנור **ואין סומכין לו**, וכל שכן שאסור
15 לתת על גביו או לתוכו. הרי מבואר בברייתא שאסור לסמוך אצל
16 דופן התנור.

17 הגמרא מבררת את טעמם של דיני הכופח. מקשה הגמרא: **אמר ליה**
18 **רב אחא בריה דרבא לרב אשי, האי בופח** – כופח זה ששינונו
19 במשנה, **היכי דמי** – למה הוא דומה. **אי כפירה דמי** – אם הוא דומה
20 לכירה, קשה שאם כן **אפילו** אם הסיקו אותו **בגפת ובעצים נמי** –
21 גם כן יהא מותר להניח שם קדירה אם גרפו או קטמו אותו, כמו
22 בכירה. **ואי תתנור דמי** – ואם הוא דומה לתנור, קשה שאם כן **אפילו**
23 אם הסיקו אותו **בקש ובנבבא נמי לא** יהא מותר לסמוך לו. כלומר,
24 מדוע לפעמים נידון בכירה, ולפעמים כתנור.

25 תירץ לו רב אשי: **אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא**, כופח זה
26 **נפיש הגליה מדכירה** – חומו יותר מחום של כירה, **וזומר הגליה**
27 **מדתנור** – אבל חומו פחות מחום של תנור. ולכן, אם הוסק בקש
28 וגבבא שחומם מעט נידון ככירה, אבל אם הוסק בגפת ועצים
29 שחומם מרובה דנים אותו כתנור.

30 הגמרא מבארת את צורת הכופח: מבררת הגמרא: **היכי דמי** – (מהו)
31 **בופח, והיכי דמי** – (ומהו) **כירה**, כלומר, מהו ההבדל ביניהם. **אמר**
32 **רבי יוסי בר חנינא, בופח יש בו מקום שפיתתו** – (הושבת) **קנרה**
33 **אחת. וכירה יש בה מקום שפיתתו שתי קנרות.** ולפי שהכופח צר
34 יותר, נשמר חומו בתוכו יותר.

35 הגמרא מביאה ראיה לרבי יוסי בר חנינא: **אמר אביו, ואיתימא** –
36 **ויש אומרים שרבי ירמיה אמר, אף אנן נמי תנינא** – גם אנחנו שנינו
37 משנה בכלים (פ"א מ"א) כדברי רבי יוסי בר חנינא, **כירה שהיתה טמאה**
38 **שנהלקה לשנים, אם נחלקה לאורכה, כלומר, שנחלקה לשנים**
39 **למשך כל אורכה, וכל חלק ארוך כאורך הכירה ורחב כחצי רחבו**

40 (צ"ור ד), **מהורה**. לפי שאינה ראויה שוב להניח עליה קדירה, ודינה
41 ככלי שנשבר שהוא טהור. אבל אם נחלקה **לרחבה**, וכל חלק רחב
42 כרוחב הכירה וארוך כחצי ארכו (צ"ור ה), **ממאה**. לפי שמתחילה
43 היתה ראויה להניח עליה שתי קדירות, וכשנחלקה לרחבה כל חלק
44 ממנה עדיין ראוי לתת עליו קדירה אחת. אבל **בופח שנחלק, בין** אם
45 נחלק **לאורכו** **ובין** אם נחלק **לרחבה** **טהור**, לפי שגם מתחילה לא
46 היה בו מקום אלא לקדירה אחת, ולכן אם נחלק שוב אינו ראוי
47 להניח עליו שום קדירה. הרי מבואר ממשנה זו שבכירה יש מקום
48 לשפיתת שתי קדירות, והכופח יש בו מקום לשפיתת קדירה אחת.

משנה

49 המשנה דנה בענין בישול שלא על ידי האש: **אין גותנין בשבת ביצה**
50 **בצד המיחם** – קומקום מנחוישת שבישל בו מים ודופנותיו חמים עדיין
51 **בשביל שתתגלגל** – שתצלה קצת, לפי שאסור לבשל אפילו
52 בתולדת האור. **ולא יפקיעה בסודרין** – לא ישבור את הביצה על
53 גבי בגד שהתחמם בשמש כדי שתצלה מחומו, שאסרו חכמים לבשל
54 בתולדות חמה גזירה שמא יגור לבשל בתולדות האור. **ורבי יוסי**
55 **מתיר להפקיע בסודרין, ולא יגור לבשל בתולדות חמה.** ולכ"ל עלמא **לא**
56 **ימטיננה בחול ובאבב דרבים** שהחמו מהשמש **בשביל שתצלה**.
57 המשנה מביאה מעשה בענין זה: **מעשה שעשו אנשי סכריא,**
58 **והביאו מבעוד יום סילון** – (צינור) **של צונן** – שבו מים צוננים לתוך
59 **אמה** – (תעלה) **של מים חמוין מחמי טבריה, והמים הצוננים נמשכו**
60 לתוך האמה והתחממו. **אמרו להם חכמים, כך דינם של המים הללו,**
61 **אם בשבת** – אותם המים שנכנסו לאמה בשבת, דינם **כחמוין**
62 **שהוחמו בשבת** על ידי האור **ואסורין ברהיצה ובשתייה** בו ביום, אף
63 שפעולת הכנסת הצינור לתוך האמה נעשתה מבעוד יום. **אם ביום**
64 **טוב** – ואותם מים שנכנסו לאמה ביום טוב, דינם **כחמוין שהוחמו**
65 **באור ביום טוב** שמלאכת אוכל נפש מותרת בו, ולפיכך **אסורין** בו
66 ביום רק **בריהצה ומותרין בשתייה**.

גמרא

67 התבאר במשנה שאסור לתת ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל.
68 מסתפקת הגמרא: **איבעיא להו, אם עבר וגלגל** – (צלה קצת) את
69 הביצה בצד המיחם, **מאי** – האם חייב מן התורה.
70 הגמרא פושטת את הספק: **אמר רב יוסף, אם גלגל בשוגג חייב**
71 **חטאת**, שבישול גמור הוא ואסור מן התורה.
72 ומביאה הגמרא ראיה לדין זה: **אמר מר בריה דרבנא, אף אנן נמי**
73 **תנינא** – שנינו כך במשנה (לקמן קמ"ה).